

MALÉ A STREDNÉ PODNIKANIE 2019

TRNAVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2020

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Úvod.....	4
1 Ako sú definované malé a stredné podniky	5
2 Stav a vývoj početnosti MSP v TTSK	6
3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov	10
4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov	11
5 Ekonomické ukazovatele MSP	13
6 Postavenie MSP v zahraničnom odchode	16
7 High-tech ukazovatele MSP.....	18
Zhrnutie	20

Úvod

Rozvoj malého a stredného podnikania je jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja miest, obcí, regiónov i celej krajiny. Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (74 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (55 %) na tvorbe pridanej hodnoty. 97 % malých a stredných podnikov tvoria mikropodniky zamestnávajúce menej ako 10 zamestnancov.

Malé a stredné podniky v Trnavskom samosprávnom kraji pokračovali v roku 2019 v pozitívnom vývoji. Rok 2019 zároveň predstavoval v pohľadu malých a stredných podnikov vyvrcholenie úspešnej dekády, ktorá bola charakteristická dynamickým rozvojom sektora MSP naprieč všetkými regiónmi SR. V roku 2020 sa totiž musí celý podnikateľský sektor vyrovnat' s dopadmi pandémie koronavírusu, ktorá dostane slovenskú ekonomiku do recesie.

Štúdia sa snaží, prostredníctvom prezentácie základných kvantitatívnych ukazovateľov, komplexne zhodnotiť stav a vývoj sektora malého a stredného podnikania v Trnavskom samosprávnom kraji do roku 2019. Jednotlivé ukazovatele sú vyhodnocované z krátkodobého a dlhodobého vývoja v komparácii s ostatnými krajinami a celým Slovenskom. Vyhodnotené sú štatistické údaje o MSP v závislosti od jednotlivých právnych foriem, veľkostných kategórií a odvetvového členenia. Finančná výkonnosť malých a stredných podnikov v kraji je zhodnotená prostredníctvom základných finančných ukazovateľov. Konkurenčná schopnosť MSP na zahraničných trhoch je posudzovaná podľa ich zahranično-obchodnej aktivít.

1 Ako sú definované malé a stredné podniky

Európska komisia (EK) definuje podnik ako subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Určujúcim faktorom je pritom hospodárska činnosť, nie právna forma. Z tohto dôvodu možno podľa EK medzi podniky zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, obchodné spoločnosti, partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Na základe odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP sa do skupiny malých a stredných podnikov zaraďujú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb, a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur¹. Jednotlivé veľkostné kategórie MSP sú určené podľa hraničných hodnôt vyššie uvedených kritérií, pričom rozlišujeme tri kategórie:

	 Mikropodnik	 Malý podnik	 Stredný podnik
 Zamestnanci	< 10	< 50	< 250
 Ročný obrat	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 50 mil. Eur
 Bilančná suma	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 43 mil. Eur

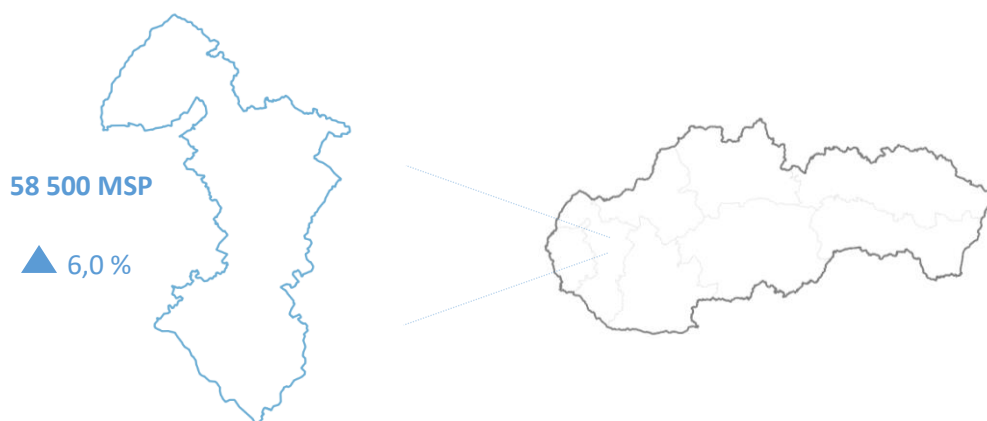
V tomto materiáli je pri všetkých ukazovateľoch uplatňované kritérium členenia podnikateľských subjektov do jednotlivých kategórií MSP – počet zamestnancov. Výnimku predstavujú len finančné ukazovatele, pri ktorých je okrem kritéria počtu zamestnancov zohľadňovaná aj výška ročného obratu.

Hodnotenie stavu sektora malých a stredných podnikov v tejto publikácii vychádza zo spracovania údajov pochádzajúcich zo zdrojov Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) a DataCentra. Štatistické informácie uvedené v materiáli predstavujú výber z podrobnejších hodnotení jednotlivých aspektov podnikania MSP, ktoré sú prezentované vo forme osobitných štatisticko-analytických výstupov vydávaných SBA (Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR, Analýza rodovej a vekovej štruktúry FO - podnikateľov, Vznik a zánik podnikateľských subjektov v SR, Analýza finančných ukazovateľov MSP).

¹ Odporúčanie Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

2 Stav a vývoj početnosti MSP v TTSK

Na území Trnavského samosprávneho kraja bolo **na konci roka 2019 registrovaných 58 500 podnikateľských subjektov patriacich do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov**. V porovnaní s rokom 2018 došlo k medziročnému nárastu o 6,0 %, v SR o 6,3 %. Najväčší podiel **96,9 % tvorili mikropodniky**. Nižšie zastúpenie mali malé (2,5 %) a stredné podniky (0,5 %). Štruktúra MSP podľa veľkostných kategórií podnikov tak zodpovedá celonárodným hodnotám. Okrem MSP malo v Trnavskom kraji svoje sídlo aj 61 veľkých podnikov, čo predstavuje len 0,1 % všetkých aktívnych firiem registrovaných v kraji.

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty zo sídlom v TTSK, 2019

Veľkostné kategórie / právne formy	Podniky	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR	Spolu	
					Abs.	Podiel v %
Mikropodniky (0 - 9)	20 439	33 865	2 013	429	56 746	96,9%
Malé podniky (10 - 49)	1 350	131	1	2	1 484	2,5%
Stredné podniky (50 - 249)	266	4	0	0	270	0,5%
Veľké podniky (250 a viac)	60	1	0	0	61	0,1%
Spolu MSP (0 - 249)	22 055	34 000	2 014	431	58 500	99,9%
Spolu podnikateľské subjekty	22 115	34 001	2 014	431	58 561	100,0%

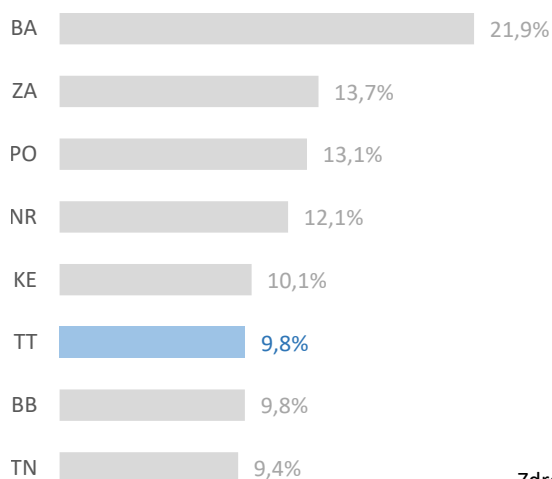
Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

Približne **jeden z desiatich aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku (9,8 %) mal v roku 2019 svoje sídlo v Trnavskom samosprávnom kraji**. V porovnaní s ostatnými samosprávnymi kraji, patrí TTSK medzi kraje s nižším počtom malých a stredných podnikov. Najmenej, len 9,4 % MSP malo v roku 2019 svoje sídlo v Trenčianskom samosprávnom kraji. Naopak, najviac MSP sa koncentruje na území Bratislavského kraja. Svoje sídlo tam má približne každý piaty (21,9 %) aktívny malý a stredný podnik na Slovensku.

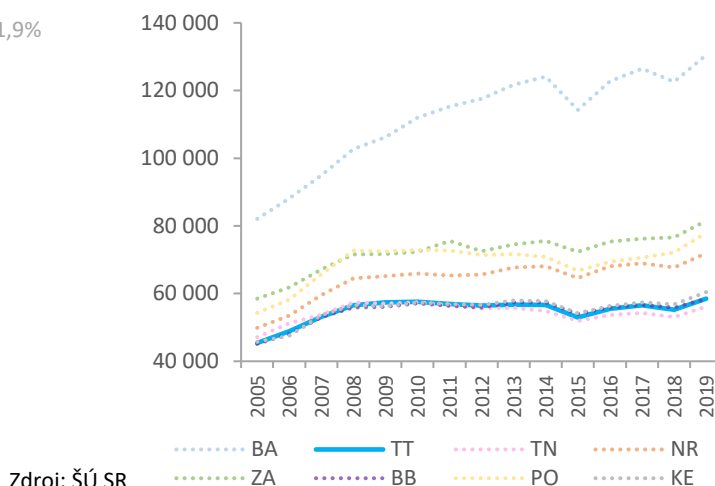
Z dlhodobého hľadiska sa počet aktívnych MSP v TTSK zvyšuje. Tento vývoj platí prakticky pre všetky kraje na Slovensku. **Za ostatných 15 rokov sa počet MSP v Trnavskom samosprávnom kraji zvýšil o 28,9 %**. Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvyšovala dynamickejšie - o 39,1 %. Najdynamickejší rast počtu MSP v TTSK bol zaznamenaný ešte v období pred finančnou a hospodárskou krízou z roku 2008. V období 2005 až 2008 sa počet aktívnych MSP v kraji zvýšil o štvrtinu (24,5 %, resp. o 11 136 MSP) s priemerným ročným rastom 7,6 %. Podobným tempom sa zvyšoval počet MSP napr.

v Bratislavskom kraji. Vysoká dynamika rastu MSP však bola charakteristická aj pre ostatné kraje na Slovensku. Rast početnosti MSP v TTSK sa výrazne spomalil, až zastavil, začiatkom globálnej krízy, ktorá sa na Slovensku najvýraznejšie prejavila v roku 2009. V období od roku 2009 až do roku 2019 sa počet MSP v TTSK zvýšil len o 1,6 %, resp. 1 492 MSP. Za rovnaké obdobie vrástla početnosť MSP v Bratislavskom kraji o 16,6 % a na celom území Slovenska o 7,7 %.

Graf 1: Štruktúra MSP na Slovensku podľa krajov, 2019

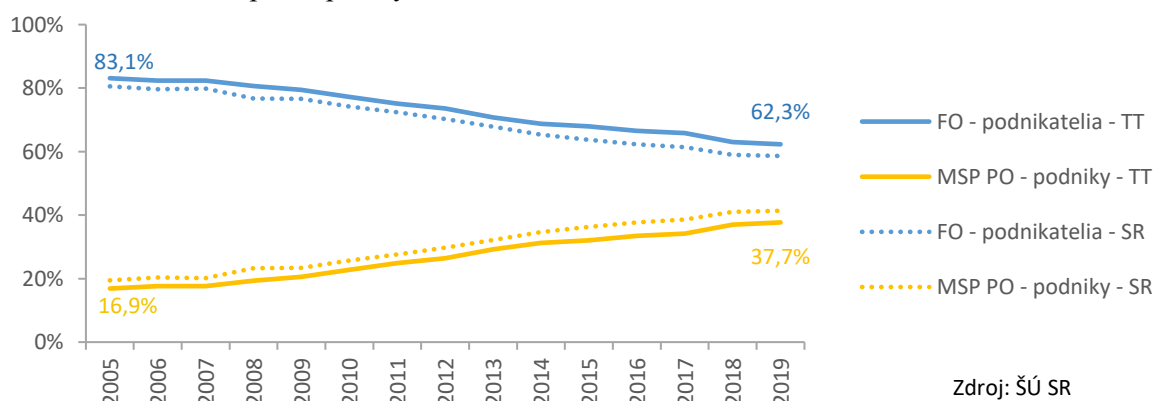

Graf 2: Vývoj počtu MSP v krajoch SR, 2005-2019

Z hľadiska právnych foriem pokračoval v roku 2019 trend z posledných rokov, charakteristický pozvoľným znižovaním podielu fyzických osôb – podnikateľov (t. j. živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci – ďalej SHR) na celkovom počte aktívnych malých a stredných podnikov v TTSK a na Slovensku. Navzdory postupnému znižovaniu podielu, v **štruktúre MSP podľa právnych foriem stále prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 62,3 %**. Zastúpenie MSP – právnických osôb sa v roku 2019 opätovne zvýšilo a dosiahlo 37,7 %. Z dlhodobého hľadiska sa štruktúra MSP v TTSK vyvíja v súlade so štruktúrou MSP podľa právnych foriem na národnej úrovni, kde 58,6 % tvoria FO – podnikatelia a 41,4 % MSP – právnické osoby.

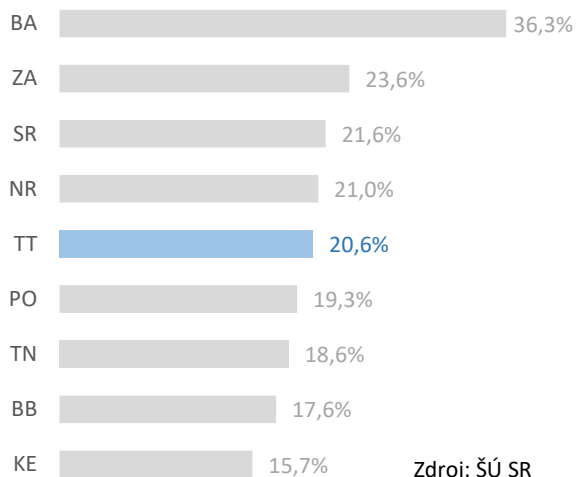
Graf 3: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v TTSK a SR

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov, naznačuje miernu stagnáciu sektora MSP v TTSK. V roku 2019 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP 20,6 %. To znamená, že na **100 ekonomicky aktívnych obyvateľov TTSK pripadá takmer 21 aktívnych**

MSP. Miera podnikateľskej aktivity MSP v TTSK je mierne pod úrovňou Slovenska, pričom výraznejšie zaostáva najmä za Bratislavským krajom, kde na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov pripadá približne 36 MSP.

Graf 4: Miera podnikateľskej aktivity podľa krajov, 2019

Najnižšia miera podnikateľskej aktivity bola zaznamenaná v Košickom a Banskobystrickom kraji. Vývoj podnikateľskej aktivity MSP v ostatných desiatich rokoch nenadviazal na dynamický rast z obdobia pred nástupom finančnej a hospodárskej krízy v rokoch 2003 až 2008.

Miera podnikateľskej aktivity v TTSK sa od roku 2008 ustálila na úrovni okolo 20 %. Od roku 2009 sa miera podnikateľskej aktivity zvýšila len o 0,9 p. b. z 19,7 % na 20,6 %. K pretrvávajúcej stagnácii prispieva nízka dynamika rastu počtosti MSP spojená s miernym poklesom počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v kraji.

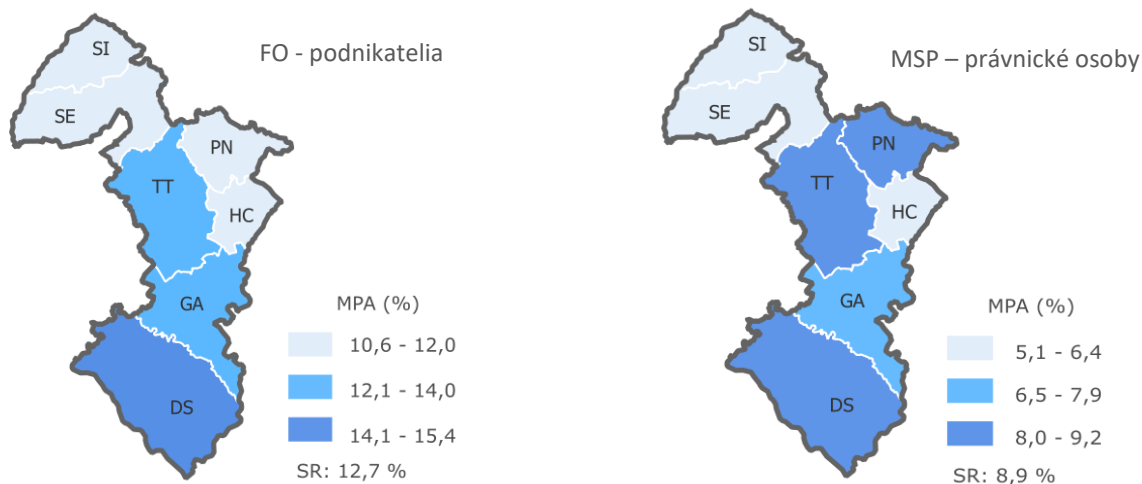
Z priestorového rozmiestnenia MSP v TTSK vyplýva **vyššia významnosť okresov Dunajská Streda a Trnava**, v ktorých sídli polovica všetkých aktívnych MSP v kraji. Najmenej MSP je registrovaných v okrese Hlohovec, Skalica a Senica. Miera podnikateľskej aktivity FO – podnikateľov je vyššia ako na Slovensku len v okrese Dunajská Streda (15,4 %), Galanta (13,5 %) a Trnava (12,9 %). Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb prevažuje celoslovenskú úroveň len v prípade okresov Dunajská Streda (9,2 %) a Piešťany (9,1 %).

Tabuľka 2: Počet a štruktúra MSP v okresoch TTSK, 2019

Okres	Počet MSP	Podiel
Dunajská Streda	14 756	25,2%
Trnava	14 359	24,5%
Galanta	10 085	17,2%
Piešťany	6 556	11,2%
Senica	5 093	8,7%
Skalica	4 035	6,9%
Hlohovec	3 616	6,2%

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

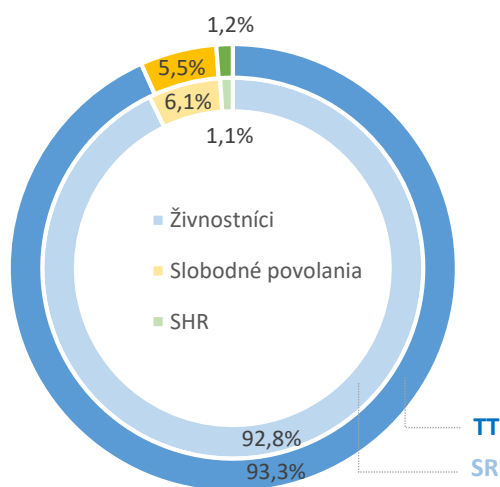
Obrázok 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP v TTSK, 2019

Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVaR, ÚGKK SR

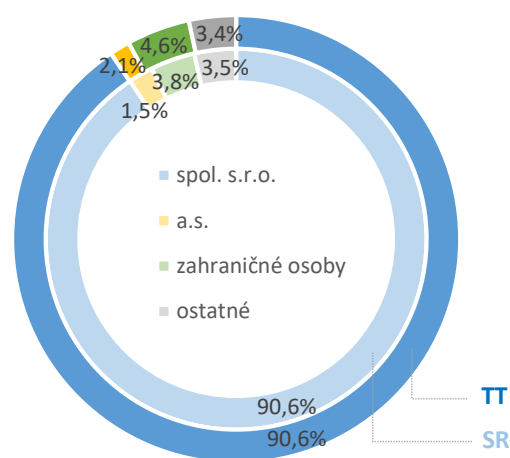
V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo **pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov**, ktoré v roku 2019 predstavovalo v TTSK 93,3 %, čo v absolútnom vyjadrení činí 34 000. Osoby podnikajúce formou slobodných povolání tvorili 5,5 % (alebo v absolútnych hodnotách 2 014). V TTSK, ale aj na Slovensku sú dlhodobo najmenej zastúpenou právnou formou samostatne hospodáriaci roľníci (SHR), ktorí predstavovali len 1,2 % (167 subjektov) z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov v kraji. **Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy v TTSK zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným**, ktoré v roku 2019 tvorili 90,6 %. Nasledujú zahraničné osoby s podielom 4,6 % (najdynamickejší nárast v ostatných rokoch) a akciové spoločnosti s 1,5 %.

Graf 5: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy TTSK a SR, 2019

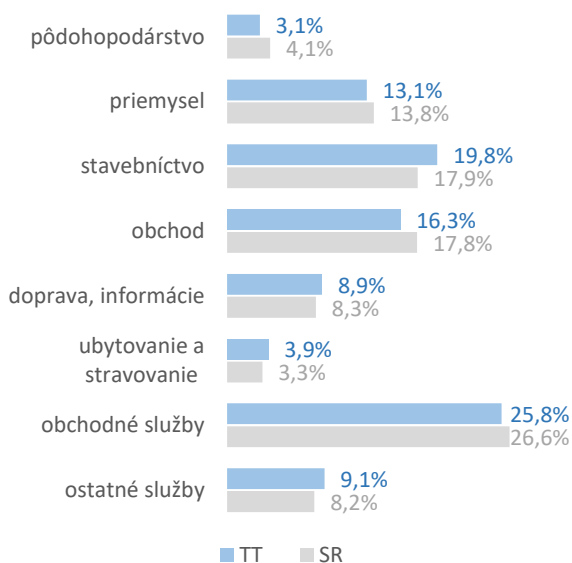
Zdroj: ŠÚ SR

Graf 6: Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy TTSK a SR, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 7: Odvetvová štruktúra MSP v TTSK a SR, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

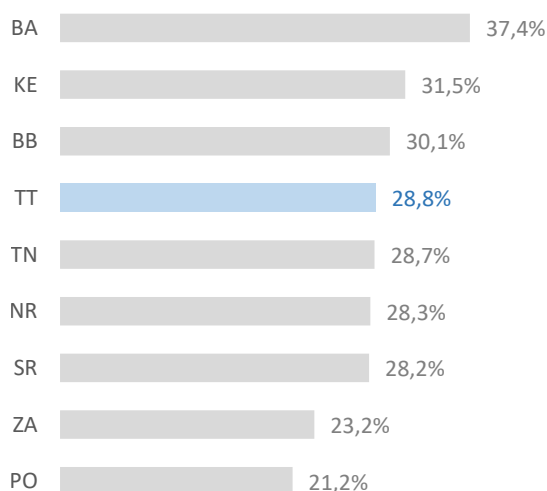
V odvetvovej štruktúre malých a stredných podnikov v Trnavskom samosprávnom kraji je **najviac zastúpený sektor služieb s podielom 47,7 %**. Z podrobnejšieho odvetvového členenia vyplýva, že štvrtina (25,8 %) MSP vykonávala svoju hlavnú činnosť v odvetví obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N). Ďalšia pätina (19,8 %) MSP pôsobí v odvetví stavebníctva. Medzi MSP v TTSK sú najmenej zastúpené odvetvia ako pôdohospodárstvo a ubytovanie a stravovanie. Celkovo sa odvetvová štruktúra MSP v TTSK a za celé Slovensko v roku 2019 výraznejšie nelíši.

Z dlhodobého hľadiska **dochádza k poklesu** podielu MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania **v obchode a naopak, narastá význam služieb**, najmä obchodných služieb. Rovnaký vývoj je zaznamenaný aj v prípade odvetvovej štruktúry MSP na Slovensku.

3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov

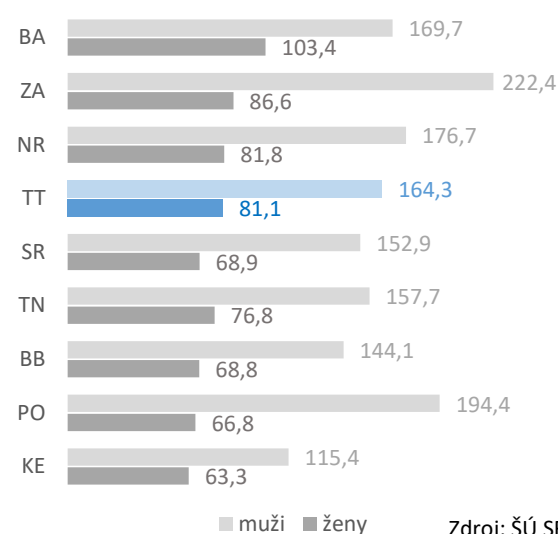
Vo vykonávaní podnikateľskej aktivity na Slovensku pretrváva dominantné postavenie mužov. V roku 2019 muži tvorili viac ako dvojitý podiel (71,8 %) na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. **Prevaha mužov podnikateľov sa prejavuje aj medzi FO – podnikateľmi v Trnavskom samosprávnom kraji.** Z celkového počtu FO – podnikateľov evidovaných v roku 2019 na území kraja bolo 71,2 % mužov a 28,8 % žien. Uvedený pomer mierne prevyšuje podiel žien v rodovej štruktúre FO – podnikateľov za celé Slovensko. Ženy sa výraznejšie presadzujú v podnikaní v porovnaní s mužmi len u osôb podnikajúcich formou slobodných povolání.

Graf 8: Podiel žien medzi FO – podnikateľmi podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

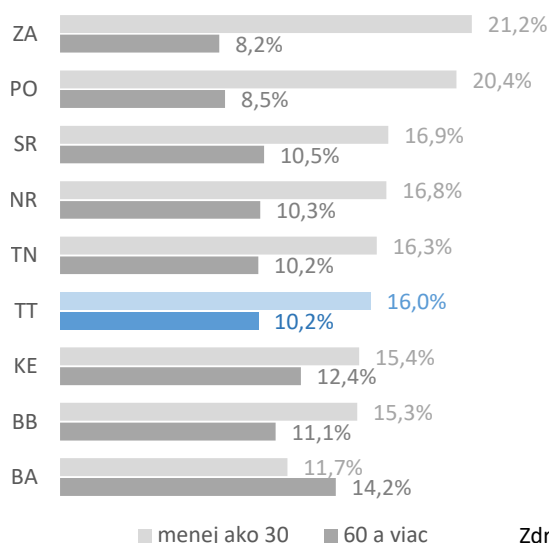
Graf 9: FO – podnikatelia na 1000 ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa pohlavia, 2019

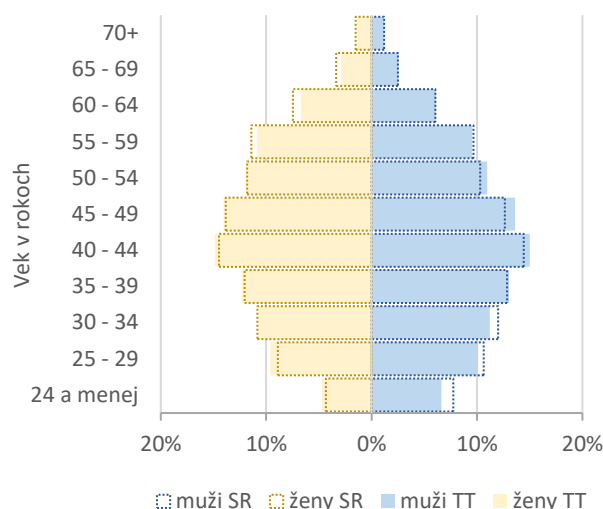
Zdroj: ŠÚ SR

Podľa vekovej štruktúry FO – podnikateľov na území Trnavského samosprávneho kraja z roku 2019, tvorili **mladí podnikatelia vo veku menej ako 30 rokov 16,0 %**. Pozitívnym javom je rastúci podiel FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov na celkovom počte FO – podnikateľov v kraji. Od roku 2014 sa ich podiel zvýšil o 4,1 p. b. Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj s vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Kraje s nižším podielom mladých ekonomicky aktívnych obyvateľov dosahujú taktiež najnižšie podiely mladých podnikateľov (kraje na západnom Slovensku a Banskobystrický kraj). Nízky podiel mladých FO – podnikateľov v TTSK môže tiež súvisieť s príliš vysokým strachom zo zlyhania, ktorý pociťujú mladí ľudia najviac v tomto kraji.

Do vekovej kategórie seniorov nad 59 rokov možno zaradiť približne každého desiateho FO – podnikateľa v TTSK, čo zodpovedá celonárodnej vekovej štruktúre FO – podnikateľov. Pri vekovej štruktúre FO – podnikateľov TTSK je charakteristické najpočetnejšie zastúpenie podnikateľov vo vekovej skupine 40-44 rokov. V porovnaní so Slovenskom sa TTSK vyznačuje nižším podielom podnikateľov – mužov v nižších vekových kategóriách (do 34 rokov).

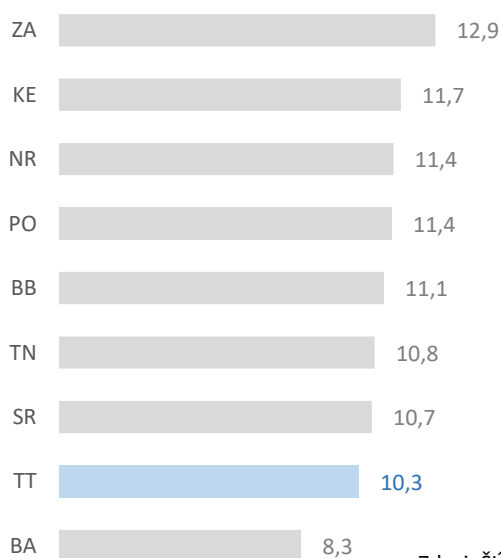
Graf 10: Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 11: FO – podnikatelia v TTSK podľa veku a pohlavia, 2019

4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov

Počet novovzniknutých MSP v Trnavskom samosprávnom kraji v roku 2019 prvýkrát presiahol úroveň 8 000. **V TTSK bolo v uvedenom roku registrovaných presne 8 042 nových MSP.** Z celkového počtu 84 883 vzniknutých MSP v danom roku na Slovensku to predstavuje **9,5 %**. Počet nových registrácií sa v kraji medziročne zvýšil o 10,2 %. Celkový počet vznikov v SR medziročne narástol o 8,7 %. Počet nových MSP sa však medziročne zvyšoval vo všetkých krajoch na Slovensku. Miera vznikov, vyjadrujúca podiel nových MSP na celkovom počte registrovaných MSP, indikuje nižšiu aktivitu začínajúcich podnikateľov v TTSK.

Graf 12: Miera vznikov MSP podľa krajov, 2019

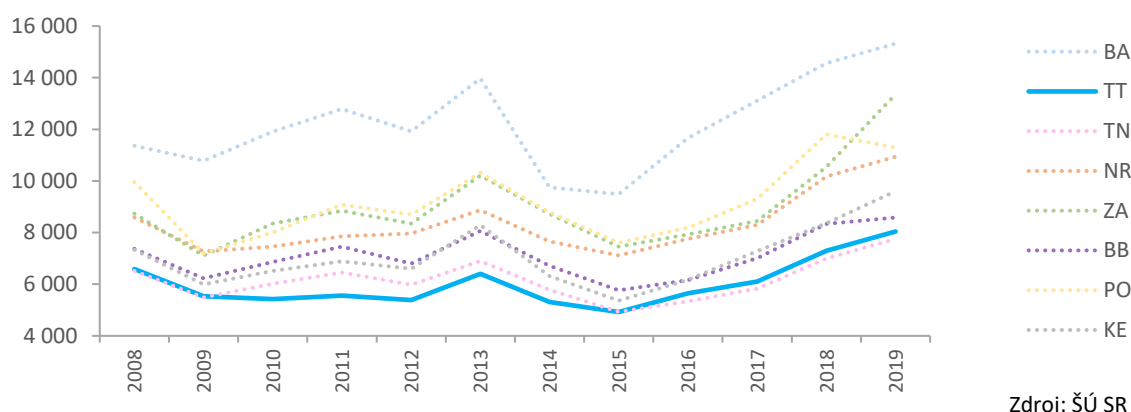
Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2019 pripadalo približne **10 novo-registrovaných MSP na 100 MSP zo sídlom na území kraja**. Nižšia miera vznikov MSP bola evidovaná už len v Bratislavskom samosprávnom kraji (8,3). Miera vznikov MSP v TTSK sa nachádza len mierne pod úrovňou Slovenska, kde na 100 MSP pripadá takmer 11 novovzniknutých firiem.

V porovnaní s celým Slovenskom majú medzi novovzniknutými MSP v TTSK vyššie zastúpenie obchodné služby – SK NACE K až N (35,0 %) a ostatné služby – SK NACE P až S (7,9 %). Naopak, medzi menej atraktívne odvetvia pre vznik nových podnikateľských subjektov možno, v porovnaní so SR, zaradiť stavebníctvo (19,0 %) a pôdohospodárstvo (1,9 %).

Počet nových registrácií v kraji kontinuálne rastie už od roku 2016. **V období od roku 2015 do konca roku 2019 sa počet novovzniknutých MSP v TTSK zvýšil o 63,4 %.** V prípade celého Slovenska došlo v rovnakom období k nárastu nových registrácií počas jedného roka o 61,2 %. Pre porovnanie, počet nových MSP sa najdynamickejšie zvýšil v Žilinskom a Košickom kraji, o 79,0 %. Trnavský samosprávny kraj však dlhodobo vyznačuje nízkym počtom nových podnikateľských subjektov. Spolu s Trenčianskym krajom patria do skupiny krajov s najnižším počtom nových registrácií. K nízkemu počtu nových registrácií prispieva mnoho faktorov, okrem iného aj štruktúra podnikov so silnou pozíciou väčších priemyselných podnikov, nízka miera nezamestnanosti a vyššie priemerné mzdy.

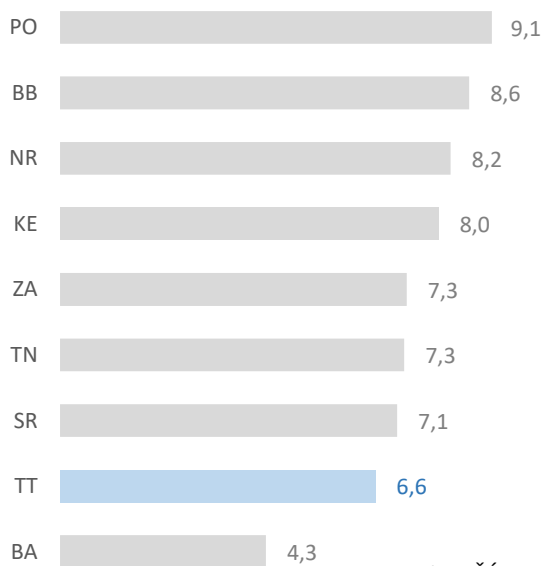
Graf 13: Počet vzniknutých MSP podľa krajov, 2008-2019

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2019 **zaniklo 5 205 podnikateľských subjektov** so sídlom na území kraja. **Z celkového počtu zaniknutých podnikateľských subjektov na Slovensku to predstavuje 9,3 %.** Medziročne sa počet zánikov v kraji zvýšil o 11,9 %, pričom na celom Slovensku došlo k medziročnému nárastu počtu zaniknutých subjektov o 7,5 %. Miera zánikov, vyjadrujúca podiel zaniknutých podnikateľských subjektov na celkovom počte registrovaných subjektov, indikuje menej zanikajúcich podnikateľov v TTSK.

Graf 14: Miera zánikov podnikateľských subjektov podľa krajov, 2019

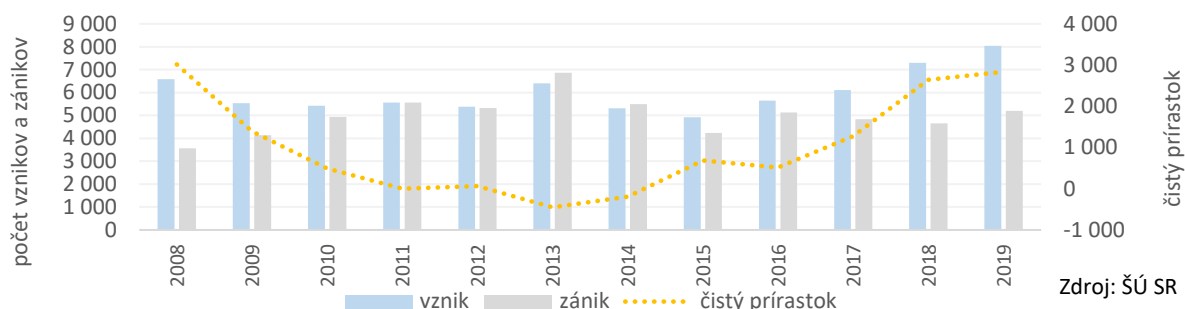

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2019 pripadalo takmer **7 zaniknutých podnikateľských subjektov na 100 firiem** so sídlom na území kraja. Miera zánikov v TTSK sa nachádza len mierne pod úrovňou Slovenska (7,1). Podobne ako v prípade vznikov, bola nižšia miera zánikov evidovaná aj v Bratislavskom samosprávnom kraji (4,3). K nízkej miere vznikov v oboch krajoch prispieva vysoký počet všetkých registrovaných podnikateľských subjektov v týchto krajoch. V porovnaní so SR sa väčší význam obchodných služieb v štruktúre MSP v TTSK sa odzrkadľuje aj na vyššom počte zaniknutých subjektov, ktoré pôsobili v tomto odvetví (31,2 %). Silná a stabilná pozícia etablovaných firiem v priemysle sa naopak prejavuje na nižšom podiele zanikajúcich subjektov v odvetví priemyslu (11,1 %).

Pozitívnym znakom je stabilný vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov v TTSK počas posledných piatich rokov, ktorý kopíruje trend v ostatných krajoch. Aj v prípade zánikov sa podnikateľské subjekty v TTSK vyznačujú dlhodobou nízkou početnosťou. Záujem o podnikanie v Trnavskom samosprávnom kraji je v porovnaní s inými kraji priemerný. Na základe hodnôt čistého prírastku ho nemožno zaradiť ani medzi podnikateľsky atraktívne, ani medzi neatraktívne kraje. Od roku 2016 sa však počet vznikov každoročne zvyšoval a počet zánikov sa po odznení dôsledkov globálnej finančnej a hospodárskej krízy po roku 2013 už dramaticky nezvýšil. Výsledkom je **postupný rast čistého prírastku, ktorý v roku 2019 predstavoval 2 837 subjektov, čo je doterajšie maximum v pokrízovom období.**

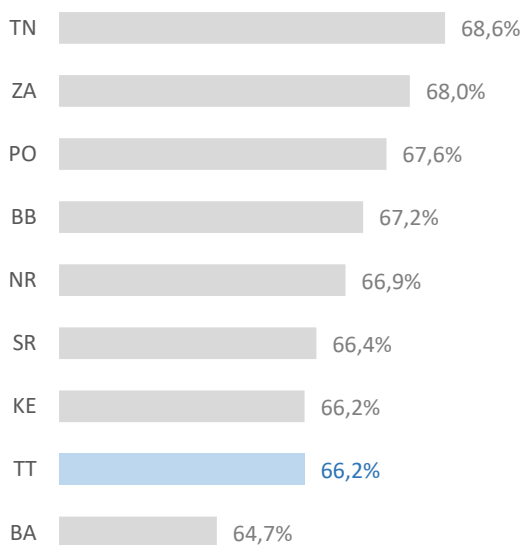
Graf 15: Čistý prírastok podnikateľských subjektov v TTSK, 2008-2019

5 Ekonomické ukazovatele MSP

Podiel MSP v TTSK s kladným hospodárskym výsledkom v roku 2018 medziročne klesol o 2,4 p. b. na 66,2 %. Podobne však sa znížil podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom na celom Slovensku (o 2,6 p. b. na 66,4 %), pričom k poklesu došlo vo všetkých krajoch. Spolu s Košickým a Bratislavským krajom sa TTSK nachádza v skupine krajov s podpriemerným podielom MSP s kladným hospodárskym výsledkom. Najväčší podiel (68,6 %) ziskových MSP dosahuje Trenčiansky samosprávny kraj. Z dlhodobého hľadiska sa podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom v TTSK zvyšuje. V porovnaní s rokom 2008 vzrástla hodnota ukazovateľa o 5,4 p. b. Podobne sa zvýšil podiel na celom Slovensku.

Graf 16: Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2018

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských

Rovnako ako v prípade podielu MSP s kladným hospodárskym výsledkom, tak aj **v prípade ukazovateľa rentability tržieb** došlo v TTSK k medziročnému poklesu. V roku 2018 poklesla mediánová hodnota rentability tržieb MSP o 1,66 p. b. na 5,27 %. Podobne sa vyvíjala situácia na celom Slovensku s poklesom rentability tržieb MSP o 1,84 p. b. na 5,19 %. V porovnaní s predkrízovým rokom 2008 vzrástla výška zisku na euro tržieb vo všetkých krajoch. Do roku 2013 dosahoval najlepšie výsledky rentability tržieb Trnavský kraj, avšak od roku 2014 sa rentabilita tržieb MSP v TTSK zvyšovala len veľmi mierne a do popredia sa dostali MSP v Žilinskom a Trenčianskom kraji. Dlhodobo najnižšiu rentabilitu tržieb dosahujú MSP so sídlom v Košickom kraji.

V súlade s poklesom predchádzajúcich ukazovateľov sa medziročne znížila aj **rentabilita aktív MSP v TTSK** z 3,40 % na 1,80 %. Pokles o 1,60 p. b. tak predstavuje najväčší medziročný pokles za posledných 10 rokov. Podobný medziročný vývoj bol však zaznamenaný aj u MSP v ostatných krajoch. V porovnaní s ostatnými kraji, resp. s celým Slovenskom, MSP so sídlom v TTSK vykazujú podpriemernú rentabilitu aktív. To platí pri krátkodobom i dlhodobom vývoji. Nižšia rentabilita aktív bola zaznamenaná už len v Košickom a Bratislavskom kraji².

Medián **celkovej zadlženosti aktív MSP** v TTSK v roku 2018 medziročne klesol o 2,74 p. b. na 53,25 %, čo predstavuje najnižšiu zadlženosť aktív MSP za ostatnú dekádu (0 % = podnik pracuje len s využitím vlastného kapitálu; 100 % = podnik využíva len cudzí kapitál). Celková zadlženosť aktív MSP na Slovensku dosiahla 52,54 %. MSP z TTSK patria na Slovensku medzi najviac zadlžené. Cudzie zdroje využívajú vo vyššej miere už len MSP z Košického kraja.

Dostupnosť financovania je dôležitým predpokladom rozvoja MSP. Nie len v TTSK, ale prakticky vo všetkých krajoch **rastie miera využívania bankových úverov MSP**. Podiel MSP využívajúcich bankové úvery v TTSK sa od roku 2008 zvýšil o 3,7 p. b. na 21,3 % v roku 2018. To znamená, že približne každý piaty malý a stredný podnik so sídlom v TTSK využíva na svoje podnikateľské aktivity finančné prostriedky z bankových úverov. Častejšiemu využívaniu bankových úverov napomáha najmä priaznivá situácia na bankovom trhu a s ňou spojený pokles úrokových sadzieb. Podiel MSP využívajúcich bankové úvery v TTSK sa výrazne nelíši od ostatných krajov. Výnimkou sú len Bratislavský kraj, kde len 15,10 % MSP financovalo svoje potreby prostredníctvom bankového úveru.

Tabuľka 3: Finančné ukazovatele MSP v TTSK, 2014-2018

Ukazovateľ / rok		2014	2015	2016	2017	2018
Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom		66,0%	67,4%	69,2%	68,6%	66,2%
Rentabilita tržieb		5,34%	6,29%	6,82%	6,93%	5,27%
Rentabilita aktív		2,14%	3,03%	3,64%	3,40%	1,80%
Celková zadlženosť aktív		63,26%	60,60%	58,35%	55,99%	53,25%
Podiel MSP využívajúci bankové úvery		20,0%	20,4%	20,9%	21,1%	21,3%
Podiel úrokov na bankových úveroch		6,10%	5,98%	5,42%	5,28%	5,05%
Likvidita II. stupňa		1,10	1,16	1,24	1,31	1,40
Likvidita III. stupňa		1,32	1,37	1,44	1,51	1,62
Obrat aktív		1,00	1,02	0,99	0,96	0,97
Doba splatnosti záväzkov		16,4	14,3	13,4	11,7	10,7
Doba splatnosti pohľadávok		29,3	27,9	26,5	25,2	22,4
Index finančného zdravia	Dobrá finančná situácia	38,8%	40,0%	39,4%	38,6%	38,0%
	Sivá zóna	25,9%	26,2%	27,8%	28,5%	28,3%
	Zlá finančná situácia	35,3%	33,7%	32,8%	32,9%	33,8%
Finančná produktivita práce		1,57	1,58	1,63	1,68	1,57

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

² Podrobné zhodnotenie a vysvetlenie finančných ukazovateľov MSP obsahuje Analýza ukazovateľov finančnej výkonnosti MSP dostupná na <http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

Pozitívnym znakom je tiež zlepšovanie schopnosti MSP v TTSK uhrádzať krátkodobé záväzky pohotovostnými prostriedkami a krátkodobými pohľadávkami. **Nárast likvidity 2. stupňa** v roku 2018 na úroveň 1,40 nadviazal na kontinuálny rast koeficientu pretrvávajúci od roku 2015. Z hľadiska podnikovej teórie je uvedená hodnota v optimálnom pásme. Napriek tomu sa MSP v TTSK vyznačujú dlhodobo najnižšou likviditou medzi krajmi SR. Podobne sa vyvíja aj **ukazovateľ celkovej likvidity, resp. likvidity 3. stupňa** MSP v TTSK s medziročným rastom koeficientu o 0,11 bodu na úroveň 1,62.

Medián obratu aktív MSP v TTSK, ktorý hodnotí koľkokrát sa celkové aktíva podniku vrátia vo forme tržieb za jeden rok, dosiahol v roku 2018 hodnotu 0,97. V dlhodobom vývoji dosahujú MSP v kraji priemerné hodnoty obratu aktív. Medzi MSP s dlhodobo nadpriemerným využitím majetku možno zaradiť subjekty so sídlom v Trenčianskom, Žilinskom a Prešovskom kraji. Dlhodobo výrazne nižšie hodnoty ukazovateľa obratu aktív v porovnaní s ostatnými krajmi dosahujú MSP v Bratislavskom kraji.

Ukazovateľ **doby splatnosti krátkodobých záväzkov z osobného styku** (vypovedá o dobe vysporiadania krátkodobých záväzkov voči obchodným partnerom v dňoch) vykazuje klesajúci trend, čo možno hodnotiť pozitívne. Platobná disciplína MSP v TTSK sa v počas ostatnej dekády výrazne zlepšila. Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku MSP v kraji sa v roku 2018 skrátila o 1 deň na 10,7 dní. K zlepšeniu dochádza vo všetkých krajoch, pričom MSP v TTSK sa vo vzájomnej komparácii s ostatnými krajmi vyznačujú najdlhšou dobou uhrádzania záväzkov. O podobných trendoch vypovedá aj **ukazovateľ doby splatnosti krátkodobých pohľadávok z osobného styku**, podľa ktorého došlo u MSP v TTSK k medziročnému skráteniu splatnosti o 2,8 dňa na 22,4 dní.

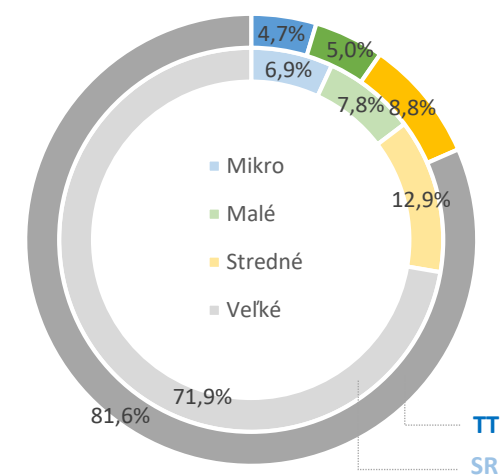
Trnavský samosprávny kraj sa zároveň od roku 2014 vyznačuje najnižším podielom MSP v rámci všetkých krajov s dobrou finančnou situáciou posudzovanou podľa **Altmanovho indexu finančného zdravia**. V roku 2018 vykazovalo dobrú finančnú situáciu 38,0 % MSP v kraji (na celom Slovensku 39,6 % MSP). V zlej finančnej situácii bolo 33,8 % MSP zo sídlom v TTSK, čo predstavuje druhý najvyšší podiel po Bratislavskom kraji s podielom 36,1 %. V sivej zóne sa ocitlo 28,3 % MSP v TTSK.

Finančná produktivita práce vyjadruje koľko Euro pridanej hodnoty vyprodukuje 1 Euro osobných nákladov. MSP v TTSK patria medzi najefektívnejšie, keďže 1 Euro vynaložených osobných nákladov vyprodukovalo 1,57 Eura pridanej hodnoty (podľa údajov z roku 2018). Vysokú finančnú produktivitu práce si MSP z TTSK udržujú aj z dlhodobého hľadiska.

6 Postavenie MSP v zahraničnom odchode

Objem vývozu podnikateľských subjektov so sídlom v Trnavskom samosprávnom kraji v roku 2018 predstavoval 14 055 mil. Eur. **Malé a stredné podniky sa podieľali takmer na pätine celkového vývozu kraja (18,4 %; resp. 2 592 mil. Eur).**

Graf 17: Štruktúra vývozu podľa veľkosti vyvážajúcich, 2018

Zdroj: ŠÚ SR

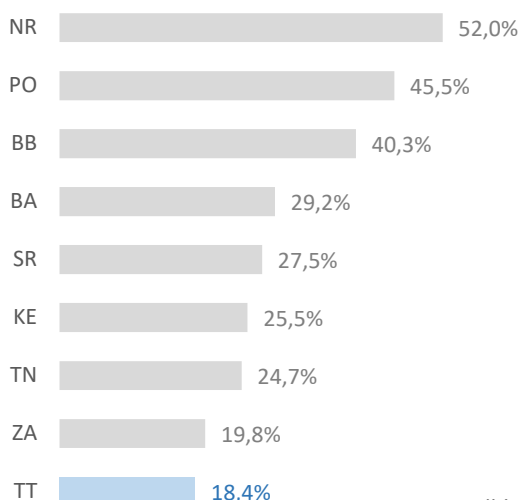
Podľa štruktúry jednotlivých veľkostných kategórií dosiahol podiel mikropodnikov (0-9, vrátane subjektov s nezisteným počtom zamestnancov) na celkovom vývoze 4,7 %. Malé podniky (10-49) sa na celkovom vývoze z kraja podieľali 5,0 % a stredné podniky (50-249) 8,8 %. **Dominantné postavenie na vývoze z TTSK zohrávajú veľké podniky**, ktoré realizovali 81,6 % celkového vývozu. V štruktúre vývozu TTSK a Slovenska sú značné rozdiely, ktoré sú spôsobené najmä silnejšou pozíciou veľkých podnikov na vývoze v TTSK (rozdiel 9,7 p. b.). V prípade ak berieme do úvahy len vývoz MSP je štruktúra vývozu podľa veľkosti subjektov v TTSK a na Slovensku zhodná.

V porovnaní s ostatnými krajinami je **pozícia MSP na vývoze v TTSK najslabšia**. Štruktúrou vývozu sa najviac približuje Žilinský kraj. Jedným z dôvodov výraznejšieho zastúpenia veľkých podnikov na vývoze v Trnavskom a Žilinskom kraji je vyššia koncentrácia etablovaných veľkých priemyselných výrobcov v týchto krajinách, hlavne v oblasti automobilového a elektrotechnického priemyslu. Silnejšiu pozíciu na vývoze mali MSP v Nitrianskom a Prešovskom kraji. V roku 2018 ešte len nabiehala výroba automobilového závodu JLR v Nitre. S rastom produkcie tejto výroby sa očakáva zásadne zníženie podielu MSP na vývoze.

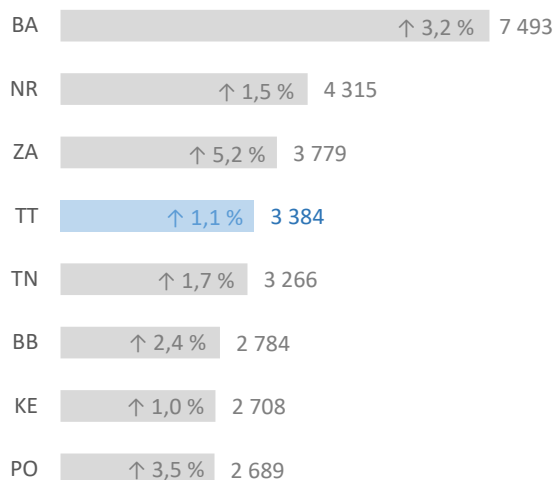
Z celkového vývozu MSP na Slovensku v roku 2018 realizovali MSP zo sídlom v TTSK 13,9 %. Na celkovom vývoze MSP sa najviac podieľal Bratislavský kraj s takmer jednou tretinou (32,8 %). Všeobecne sa však regionálna štruktúra vývozu MSP na úrovni krajov vyznačuje značnou variabilitou³. Kraje ležiace v západnej časti Slovenska charakterizuje vyšší podiel na celkovom vývoze MSP v porovnaní s krajinami východného Slovenska.

S vyšším podielom MSP z TTSK na celkovom vývoze MSP sa spája **vyšší počet vyvážajúcich, ktorý v roku 2018 predstavoval podľa metodiky ŠÚ SR 3 384 subjektov**. V štruktúre vyvážajúcich podľa krajov to predstavuje 11,1 %. Medziročne sa počet vyvážajúcich v kraji zvýšil len o 1,1 %, čím výraznejšie zaostal napr. za Bratislavským, Žilinským alebo Prešovským krajom. Dominantnosť Bratislavského kraja potvrdzuje aj počet vyvážajúcich, ktorý v roku 2018 dosiahol 7 493 MSP, čo je štvrtina všetkých vyvážajúcich MSP na Slovensku.

³ Podrobnejšie zhodnotenie postavenia MSP v zahraničnom obchode Slovenska dostupné v pravidelnej analýze SBA na: <http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

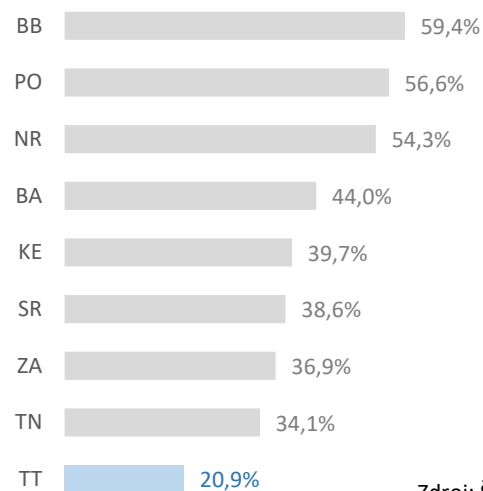
Graf 18: Podiel MSP na objeme vývozu podľa krajov, 2018

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 19: Počet vyvážajúcich MSP podľa krajov, 2018

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2018 dosiahol celkový objem dovozu realizovaný podnikateľskými subjektami so sídlom v Trnavskom samosprávnom kraji 12 117 mil. Eur. **Malé a stredné podniky realizovali viac ako jednu pätinu dovozu (20,9 %, resp. 2 527 mil. Eur).** Pre porovnanie, podiel MSP na celkovom dovoze Slovenska predstavoval v rovnakom roku 38,6 %. Mikropodniky a malé podniky sa na celkovom dovoze TTSK podieľali zhodne 7,3 %, resp. 7,2 %. Ďalších 6,4 % predstavoval dovoz stredných podnikov.

Graf 20: Podiel MSP na objeme dovozu podľa krajov, 2018

Zdroj: ŠÚ SR

Podobne ako v prípade vývozu, **aj pri dovoze TTSK zohrávajú významnú úlohu veľké podniky, ktoré v roku 2018 tvorili 79,1 % celkového dovozu.** V porovnaní s ostatnými krajinami, dokonca najvýznamnejšiu. Aj na dovoze TTSK teda možno badať jasný vplyv veľkých etablovaných firiem, ktoré sú súčasťou globálnych produkčných sietí.

Regionálna štruktúra celkového objemu dovozu MSP na Slovensku v roku 2018 je charakterizovaná výraznou dominanciou Bratislavského kraja (45,0 %). **MSP z TTSK realizovali 9,4 % celkového dovozu Slovenska.** Spolu s ďalšími krajinami západného Slovenska a Žilinským krajom realizovali až 83,5 % dovozu.

7 High-tech ukazovatele MSP

Úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky je možné posudzovať okrem iných ukazovateľov aj prostredníctvom štatistických ukazovateľov high-tech. Štatistika high-tech je založená na definícii technologických sektorov, pri ktorých sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja. Medzi high-tech odvetvia sa zaraďujú nasledovné ekonomické činnosti:

High-tech odvetvia priemyselnej výroby

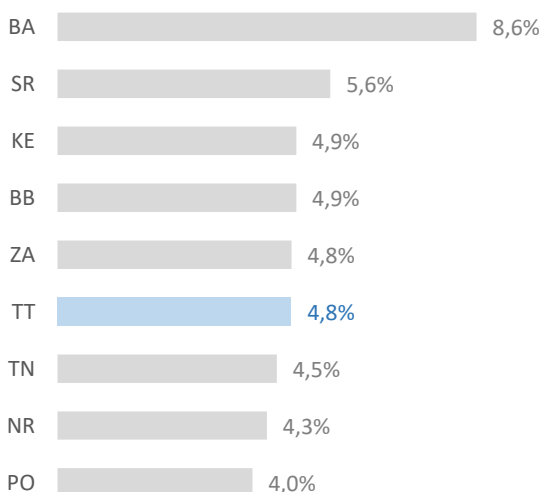
- 21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov
- 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
- 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení

High-tech odvetvia služieb

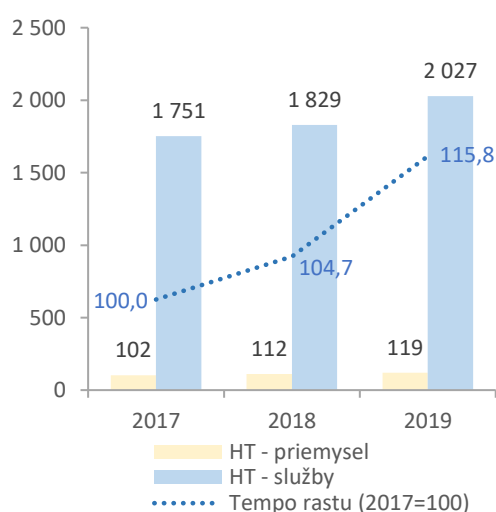
- 59 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok
- 60 činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie
- 61 telekomunikácie
- 62 počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby
- 63 informačné služby
- 72 vedecký výskum a vývoj

Zastúpenie malých a stredných podnikov Trnavského samosprávneho kraja v high-tech odvetviach v roku 2019 predstavovalo 4,8 % na celkovom počte MSP pôsobiach v odvetviach priemyselnej výroby a službách, čím sa začleňuje medzi kraje SR s priemernou úrovňou rozvoja znalostnej ekonomiky. Podľa údajov spracovaných z Registra organizácií ŠÚ SR bolo na konci roka 2019 evidovaných v high-tech sektoroch 2 146 aktívnych malých a stredných podnikateľov (vrátane FO - podnikateľov). Pre TTSK, ale aj Slovensko je pozitívnym znakom postupné zvyšovanie počtu MSP pôsobiach v high-tech odvetviach. Za ostatné dva roky sa početnosť MSP v TTSK v high-tech sektoroch zvýšila o 15,8 % (resp. o 293 subjektov).

Graf 21: Podiel MSP v high-tech odvetviach podľa krajov, 2019

Graf 22: Počet MSP v high-tech odvetviach v TTSK, 2017-2019

Zdroj: ŠÚ SR

Až **94,5 % (resp. 2 027 subjektov)** z celkového počtu MSP pôsobiacich v **high-tech sektoroch bolo evidovaných v high-tech službách** (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou). Len 5,5 %, resp. 119 MSP bolo aktívnych v high-tech odvetviach priemyselnej výroby. Podobné rozloženie platí aj pre celé Slovensko. Z dlhodobého vývoja v TTSK je zjavné, že rast počtu MSP v high-tech odvetviach je ťahaný hlavne rastom MSP v high-tech službách, čo tiež zodpovedá všeobecným trendom na Slovensku.

Zhrnutie

- Približne jeden z desiatich aktívnych malých a stredných podnikov na Slovensku (9,8 %) mal v roku 2019 svoje sídlo na území Trnavského samosprávneho kraja. Celkovo bolo v TTSK registrovaných 58 500 aktívnych MSP.
- Najpočetnejšie zastúpenou veľkostnou kategóriou sú mikropodniky, ktoré tvorili 96,9 % všetkých podnikateľských subjektov.
- Z dlhodobého hľadiska sa počet aktívnych MSP v TTSK zvyšuje. Tempo rastu je však pomalšie ako na národnej úrovni. Počet MSP v TTSK sa za posledných 15 rokov zvýšil o 28,9 %, na Slovensku o 39,1 %.
- TTSK vykazuje nižšiu mieru podnikateľskej aktivity MSP ako je priemerná hodnota za Slovensko. Na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov TTSK pripadá takmer 21 aktívnych MSP.
- Z priestorového rozmiestnenia MSP na území Trnavského kraja vyplýva vyššia významnosť okresov Dunajská Streda a Trnava, v ktorých sídli polovica všetkých aktívnych MSP v kraji. Najmenej MSP je registrovaných v okrese Hlohovec, Skalica a Senica.
- V štruktúre MSP v TTSK podľa právnych foriem prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 62,3 %. MSP – právnické osoby tvorili 37,7 %. Z dlhodobého hľadiska sa štruktúra MSP v TTSK vyvíja v súlade s národnou úrovňou, ktorá je charakteristická postupným poklesom podielu FO – podnikateľov a rastom MSP – právnických osôb.
- V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov, ktoré v roku 2019 predstavovalo 93,3 %. Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy v TTSK zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným, ktoré v roku 2019 tvorili 90,6 %.
- V odvetvovej štruktúre malých a stredných podnikov v Trnavskom samosprávnom kraji je najviac zastúpený sektor služieb s podielom 47,7 %. Štvrtina MSP vykonávala svoju hlavnú činnosť v odvetví obchodných služieb. Ďalšia pätina MSP pôsobí v odvetví stavebníctva. Najmenej zastúpené odvetvia sú pôdohospodárstvo a ubytovanie a stravovanie, čo zodpovedá odvetvovej štruktúre všetkých MSP na Slovensku.
- Z dlhodobého hľadiska sa znižuje podiel MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania v obchode a naopak, narastá význam služieb, najmä obchodných služieb.
- V rodovej štruktúre FO – podnikateľov v TTSK prevládajú muži (71,2 %). Podiel žien – podnikateľiek je však v TTSK mierne vyšší ako za celé Slovensko.
- Pozitívnym javom je rastúci podiel mladých FO – podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov, ktorý v roku 2019 predstavoval 16,0 % z celkového počtu FO – podnikateľov v kraji. Do vekovej kategórie seniorov nad 59 rokov možno zaradiť približne každého desiateho FO – podnikateľa v TTSK.

- Dynamika MSP v TTSK (obsahuje vznik nových MSP a zánik podnikateľských subjektov) patrí dlhodobo medzi najnižšie v SR. Z celkového počtu 84 883 vzniknutých MSP na Slovensku pripadá na TTSK 9,5 %. Viac ako tretina (35,0 %) nových MSP pôsobí v odchodných službách. Za ostatných 5 rokov sa počet vznikov v TTSK zvýšil o 63,4 %. Počet zaniknutých subjektov je však stabilný s dlhodobo nízkou početnosťou (9,3 % zo všetkých zánikov na Slovensku).
- Ukazovatele, ktoré definujú finančnú situáciu podnikov poukazujú na nižšiu finančnú výkonnosť MSP v TTSK v porovnaní s ostatnými krajmi SR. Výnimku predstavuje len ukazovateľ finančnej produktivity práce, podľa ktorého patria MSP v TTSK medzi najefektívnejšie. Vysokú finančnú produktivitu práce si MSP z TTSK udržujú aj z dlhodobého hľadiska.
- Výsledkom nedostatočnej konkurencieschopnosti MSP z TTSK na medzinárodnej úrovni je dlhodobá dominancia veľkých podnikov v zahranično-obchodnej výmene tovarov. Tie v roku 2018 realizovali 81,6 % celkového vývozu. V porovnaní s ostatnými krajmi je pozícia MSP na vývoze v TTSK najslabšia.
- Podobne ako v prípade vývozu, aj pri dovoze TTSK zohrávajú významnú úlohu veľké podniky, ktoré v roku 2018 tvorili 79,1 % celkového dovozu. V porovnaní s ostatnými krajmi, dokonca najvýznamnejšiu. Jedným z dôvodov výraznejšieho zastúpenia veľkých podnikov na vývoze a dovoze je vyššia koncentrácia etablovaných veľkých priemyselných výrobcov v kraji, hlavne v oblasti automobilového a elektrotechnického priemyslu.
- V roku 2019 pôsobilo v high-tech odvetviach 4,8 % MSP z celkového počtu MSP pôsobiach v odvetviach priemyselnej výroby a službách, čím sa TTSK začleňuje medzi kraje SR s priemernou úrovňou rozvoja znalostnej ekonomiky.